

Вербовський Олександр Володимирович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м.Севеодонецьк, Україна). E-mail: sasha13.ru@mail.ru

Verbovskiy Olexandr Volodimirovich - Ph.D., Assistant Professor of the Department of Pedagogy of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Ukraine, Severodonetsk city). E-mail: sasha13.ru@mail.ru

УДК [74.016:7] (73) – 029:9

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТНЬОЇ ДУМКИ США КІНЦЯ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

О. О. Гаркуша

Стаття присвячена проблемі становлення та розвитку художньої освіти США в період кінця XIX – початку XX століття. В статті розглядаються основні дослідження та освітні рухи, які зіграли ключову роль в еволюції художньої освітньої думки США в зазначений період.

Ключові слова: система освіти, художня освіта, художнє сприйняття, прогресивна школа, наукові дослідження.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. В епоху науково-технічного прогресу та розвитку інформаційно-освітніх технологій, системі освіти в Україні відводиться ключова роль в підготовці високоінтелектуальних особистостей з широким світоглядом та креативним мисленням, здатних творчо підходити до справи, швидко реагувати на зміни й пристосовуватися до вимог суспільства. Від кількості таких людей належним чином залежить пріоритет всієї держави, її положення на світовому рівні.

В цьому контексті найдієвішим засобом освіти стає навчання через призму мистецтва. Останнім часом серед учнівської молоді різних вікових груп значно зростає інтерес до навчання в художньо-освітніх закладах, до здобуття кваліфікації спеціаліста зі сфери мистецтва. Проте, пріоритетною в даному питанні так і залишається освіта закордоном. Причиною цьому є недостатній рівень розвитку національної системи художньої освіти, застарілі методи навчання. В межах цієї теми важливим є перейняття зарубіжного досвіду країн, які

досягли значних успіхів в даному аспекті, таких як США. Розгляд історії становлення та розвитку методів навчання мистецтву в Америці значно сприятиме формуванню більш цілісної картини з приводу поставленого завдання. Відомо, що найбільш продуктивним етапом в розвитку системи художньої освіти США став період з кінця XIX століття та протягом всього XX століття. Проте обмеженість обсягу статті не дає змоги охарактеризувати всі ключові події й дослідження протягом більше ніж ста років, тому обмежимося розглядом особливостей еволюції науково-педагогічної думки в сфері мистецької освіти з кінця XIX – початку XX століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Науково-теоретичним й практичним питанням освіти взагалі, та художньої освіти зокрема, були присвячені роботи таких провідних вчених, як Є. Басіна, П. Блонського, О. Бурова, А. Джуринаського, Т. Каптерева, Г. Карцивадзе, С. Квятковського, О. Копьонкіної, А. Макаренка, О. Полудової, Ю. Протопопова, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Г. Шевченко, В. Шестакова, А. Шелякіної, Б. Юсова тощо. Відомі й імена власне американських науковців, котрі сприяли появі та розвитку системи художньої освіти США: Дж. Д. Батлер, Г. Бернард, Т. Браммельд, Дж. Дьюї, Дж. Картер, В. Кіппатрік, Г. Манн, Т. Стівенсон, Дж. Спрінг, Дж. Л. Чайлдз та інші.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Актуальність обраної теми полягає перш за все в нагальній потребі у введенні кардинальних змін в сучасну систему художньої освіти України з огляду на світовий позитивний досвід. США – одна з країн, рівень надання арт-освіти якої займає найвищі рейтинги серед провідних світових держав. Розгляд історії розвитку ідеї художньої освіти США сприятиме вивченню та перейманню її сучасної теорії й практики, удосконаленню вітчизняної мистецької науки.

Мета даної статті є визначення та розгляд основних подій кінця XIX – початку XX століття, які сприяли становленню та розвитку системи художньої освіти Сполучених Штатів Америки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Наприкінці XIX століття освіта в США набуває великого науково-культурного значення. Незважаючи на інтенсивний процес індустріальних змін, напівзруйнований стан країни, обумовлений подіями громадянської

війни й різке зростання кількості іммігрантів в середині держави, освіта стає головною рухомою силою Америки, її стратегічним ресурсом відродження. Процвітає навчання в загальних школах. Освіта характеризується більшою доступністю для широких верств населення, що, в свою чергу, призводить до значного зменшення кількості неграмотних і підвищення інтелектуального потенціалу країни. В цей період спостерігається зростання суперечностей серед освітян щодо головних цілей школи та ролі педагога в навчанні. Тенденція вивчення мистецтва задля потреб промисловості зберігає своє значення аж до початку Першої світової війни. До програми американських державних шкіл вводиться новий предмет «навчання ручному мистецтву», який розглядається як одна з форм професійної підготовки.

На початку 80-х років художня освіта набуває нового звучання, виділяються нові її грані. Серед провідних вчених суміжної науки – психології значно зростає цікавість до вивчення змін психо-емоційного стану дитини в процесі розвитку. Відомо, що навчання в школах в цей період здійснювалося за принципом «навчання маленьких дорослих». Проте провідні педагоги й психологи погоджувалися з думкою про необхідність введення принципово нових підходів і методів в навчальній діяльності, адаптованих до вікових потреб і вимог зростаючої дитини. Була проведена низка досліджень з цього питання, які не дали значних зрушень в даному аспекті [4].

Великим досягненням в розвитку одразу декількох наук сприяла діяльність провідного американського психолога Гренвілла Стенлі Холла (G. Stanley Hall). Під його керівництвом набуває поширення «рух за вивчення дитини» (The Child Study Movement), учасники якого спостерігали, порівнювали та аналізували особливості психологічного розвитку дітей в період росту. В 1883 році на базі Балтиморського університету психологом була організована перша в США експериментальна лабораторія з вивчення психоемоційного розвитку дитини. В результаті аналізу дитячих малюнків та інших проявів дитячої творчості, було зроблено висновок про значну відмінність предметного сприйняття дитини й дорослого. «Рух за вивчення дитини» пробудив цікавість до іншого боку мистецтва, а саме його здатності формувати характер, впливати на становлення та розвиток внутрішніх цінностей людини та її світосприйняття [4].

В 1880 році в Центральному парку Нью-Йорка відкривається головна будівля Метрополітен-музею. Ця урочиста подія стала початком заснування наступних художніх музеїв в Нью-Йорку та в

інших великих містах США. Головною метою музеїв було залучення та знайомство зі світом мистецтва широкої аудиторії людей, пробудження їх художньо-творчих здібностей, позитивного ставлення до надбань культури, розвиток естетичних смаків [3].

В 1892 році в американських школах поширюється «рух за вивчення картин» (The Picture Study Movement), в процесі якого дітям пропонувалось аналізувати чорно-білі репродукції картин та створювати свої власні твори мистецтва. Навчання проходило за принципом «ознайомлення – пізнання – творчість» [3]. Як зазначає Г. Карцивадзе, в цей період мистецтво розглядалось як «джерело особистого й творчого вираження учнів», як можливість «розвивати свої особистісні характеристики, відчуття та обмінюватися ними» [1, с. 13].

В 1919 році набуває популярності «прогресивний освітній рух» (Progressive Education Movement), зосереджений на щоденній діяльності дитини. Очільником й найбільш помітною постаттю в цей період стає американський філософ та реформатор освіти Джон Дьюї (John Dewey). Головним принципом навчання в межах «прогресивізму» він проголошує практичну діяльність дитини, засновану на власному досвіді. На думку Дьюї, навички мислення розвиваються, коли діти отримують можливість брати участь в конструктивному навчанні, яке вимагає вирішення конкретних проблем. Педагог розглядався як наставник, спонукач до дій. Його завданням було заохочення учня до самостійного пошуку необхідних джерел інформації, їх осмисленого аналізу та подальше використання логічно зроблених висновків. Ідеї прагматичної педагогіки Дж. Дьюї були розглянуті та введені в навчальну діяльність багатьох закордонних шкіл. В американському теоретичному й практичному навчальному просторі вони і понині займають ключове місце [2].

Великий вклад в розвиток напряму зробили й такі відомі вчені-наукознавці, як Маргарет Наумбург (Margaret Naumburg), Джейн Аддамс (Jane Addams), Вільям Кілпатрік (William Kilpatrick) і Френсіс Паркер (Francis Parker). В процесі діяльності руху була заснована Асоціація прогресивної освіти (The Progressive Education Association (PEA)), дії якої були направлені на винайдення принципово нових підходів і методів в навчанні. Результати «Руху за вивчення дитини» стають відправною точкою для проведення інших масштабних емпіричних досліджень в галузі художньої освіти, які значно сприяли її подальшому розвитку [2].

Одне з досліджень, проведене під патронажем Асоціації прогресивної освіти в 1932 році, мало назву «Восьмирічне дослідження» (Eight-Year Study) або «Дослідження тридцяти шкіл» (Thirty-School Study). Його метою було виявити цінність нових і традиційних навчальних програм в контексті подальшого вступу випускників до вищих навчальних закладів. В результаті дослідження було виявлено, що учні, які навчались за новою експериментальною програмою, мають кращий рівень знань, ніж учні, навчання яких проходило за традиційною програмою. Експериментальна програма навчання фокусувалася на повсякденному житті та включенні до розкладу занять таких предметів, як вивчення декоративного мистецтва та промислового малюнку [3].

В цей же час, в 1933 році, в маленькому містечку Оватонна, штат Мінесота, Мелвін Е. Хагерті (Melvin E. Haggerty) та Едвін Зігфілд (Edwin Ziegfeld) розпочали свій лонгitudний освітній проект, покликаний визначити важливість мистецтва в загальній освітній школі. Проект тривав до 1938 року, проте його результати були оприлюднені лише в 1944 році [3].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна зробити висновок, що в період кінця XIX – початку XX століття головний акцент в навчанні мистецтву змістився з промислово орієнтованого на чуттєво-сприйняттєвий. Виникає прогресивна освіта, очільником якої стає Джон Дьюї. В межах прогресивної педагогіки щоденна діяльність дитини розглядається як засіб отримання необхідного досвіду. Головне місце відводиться творчому самовираженню учнів, їх самостійному розвитку. В цей період були проведені масштабні дослідження, які значним чином вплинули на подальший розвиток художньої освіти США.

Перспективи подальших досліджень слід вважати в розгляді та аналізі особливостей останніх новітніх досліджень в сфері художньої освіти США.

Література

1. Карцивадзе Г. Н. Предметно-ориентированное художественное образование в США: дис...канд. пед наук: 13.00.01 / Карцивадзе Георгий Николаевич. – Луганский гос. педагогический ун-т им. Тараса Шевченко. – Луганск, 2000. – 189 с.
2. Коробова А. Э. Педагогические идеи Джона Дьюи и их интерпретация в отечественной педагогической теории и практике 20 - 30-х годов:

дис...канд. пед наук: 13.00.01 / Коробова Анна Эдуардовна. – Саратов, 2000. – 145 с.

3. Efland D. Arthur A History of Art Education / Arthur D. Efland. – New York.: Teachers College, Columbia University. – 1990. – 307 p.
4. Humphreys T. Jere The Child-Study Movement and Public School Music Education / Jere T. Humphreys // Journal of Research in Music Education. – 1985. – Vol.33 #2. – P. 76-86.

РАЗВИТИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ МЫСЛИ США КОНЦА XIX – НАЧАЛА XX ВЕКА

Е. А. Гаркуша

Статья посвящена проблеме становления и развития художественного образования США в период конца XIX – начала XX века. В статье рассматриваются основные исследования и образовательные движения, которые сыграли ключевую роль в эволюции художественной образовательной мысли США в указанный период.

Ключевые слова: система образования, художественное образование, художественное восприятие, прогрессивная школа, научные исследования.

DEVELOPMENT OF THE ART EDUCATIONAL THOUGHT OF THE USA IN THE END OF XIX – EARLY XX CENTURY

O.O. Garkusha

The article deals with the establishment and development of art education of the USA in the end of XIX - early XX century. The article considers the main researches and educational movements, which played the key role in the evolution of art education in the United States thought in the mentioned period.

Keywords: System of education, art education, artistic sensibility, progressive school, scientific research.

Гаркуша О.О. – аспірантка кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Северодонецьк, Україна). E-mail: 3124374@mail.ru

Garkusha O.O. – Postgraduate Student of the Department of Pedagogy of Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: 3124374@mail.ru